

Urząd Statystyczny
w Białymstoku

Lasy w Polsce, na Białorusi, Litwie i Ukrainie w 2010 r.

Białystok 2014

WYDAWCA
Urząd Statystyczny w Białymstoku

DYREKTOR
Ewa Kamińska-Gawryluk

OPRACOWANIE PUBLIKACJI
Zespół pracowników Ośrodka Statystyki Leśnictwa i Ochrony Przyrody
w Urzędzie Statystycznym w Białymstoku (<http://stat.gov.pl/>)
przy współpracy
Narodowego Komitetu Statystycznego Republiki Białorusi
(<http://www.belstat.gov.by/>),
Urzędu Statystycznego Litwy (<http://www.stat.gov.lt/>)
oraz Państwowej Służby Statystyki Ukrainy
(<http://www.ukrstat.gov.ua/>)

REDAKCJA TECHNICZNA, SKŁAD, KOREKTA
Grzegorz Błachowski, Małgorzata Jelska, Agata Kawałko, Aneta Rakowska,
Ewa Sobiech, Elżbieta Tomaszewska, Anna Maria Witkowska

OPRACOWANIE GRAFICZNE
Małgorzata Jelska

FOTOGRAFIE
Grzegorz Błachowski, Piotr Klimaszewski

Przy publikowaniu danych prosimy o podanie źródła

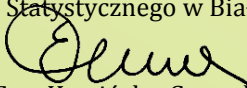
Szanowni Państwo,

Publikacja „Lasy w Polsce, na Białorusi, Litwie i Ukrainie w 2010 r.” jest kolejną pozycją wydawniczą Urzędu Statystycznego w Białymstoku dotyczącą zagadnień związanych z leśnictwem, jednakże pierwszą prezentującą wspomnianą tematykę w skali międzynarodowej. Powstała ona w wyniku współpracy Urzędu Statystycznego w Białymstoku z Narodowym Komitetem Statystycznym Republiki Białorusi, Urzędem Statystycznym Litwy oraz Państwową Służbą Statystyki Ukrainy.

W publikacji zaprezentowano w ujęciu statystycznym zagadnienia z zakresu leśnictwa dotyczące czterech krajów: Polski, Białorusi, Litwy i Ukrainy. W celu wyeksponowania cech charakterystycznych lasów poszczególnych państw, w opracowaniu zawarto także porównania odpowiednich danych, w formie tablic i wykresów.

Oddając w Państwa ręce niniejszą publikację, mam nadzieję, że będzie ona źródłem informacji przydatnych dla wielu osób i instytucji zajmujących się prezentowaną tematyką. Jednocześnie, pragnę serdecznie podziękować Dyrekcji i pracownikom urzędów statystycznych na Białorusi, Litwie i Ukrainie za przekazane dane oraz pomoc przy ich opracowaniu.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Białymstoku

Ewa Kamińska-Gawryluk

Białystok, maj 2014 r.

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

- Kreska (-) — zjawisko nie wystąpiło.
- Kropka (.) — zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych.
- „W tym” — oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy.

WAŻNIEJSZE SKRÓTY

- ha = hektar
- tys. = tysiąc
- mln = milion
- m³ = metr sześcienny
- hm³ = hektometr sześcienny
- tabl. = tablica
- os. = osoba

I. ŹRÓDŁA I ZAKRES DANYCH

1. Szczegółowe wyjaśnienia metodyczne, dotyczące pojęć i prezentowanych danych, można odnaleźć w innych publikacjach tematycznych Urzędu Statystycznego w Białymstoku, Narodowego Komitetu Statystycznego Republiki Białorusi, Urzędu Statystycznego Litwy oraz Państwowej Służby Statystyki Ukrainy.

2. Jeśli nie zaznaczono inaczej, dane z zakresu powierzchni, struktury, zasobności, przeciętnego wieku i stanu zdrowotnego lasów, zasobów drzewnych oraz szkółek leśnych w przypadku Białorusi, Litwy i Ukrainy dotyczą stanu w dniu 01.01.2011 r., natomiast w przypadku Polski – 31.12.2010 r.

3. Dane z zakresu hodowli lasu (odnowienia i zalesienia), pozyskania drewna oraz pożarów lasu dla wszystkich państw odnoszą się do roku 2010.

4. Przy przeliczaniu danych na 1 mieszkańca przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 01.01.2011 r. (Białoruś, Litwa, Ukraina) oraz stanu w dniu 31.12.2010 r. (Polska).

5. Dane dotyczące struktury wiekowej i gatunkowej, zasobności i przeciętnego wieku drzewostanów w Polsce pochodzą z Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasów (WISL), przeprowadzonej w latach 2007–2011 przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej.

6. Dane dotyczące struktury wiekowej i gatunkowej, zasobności i przeciętnego wieku drzewostanów oraz stanu zdrowotnego lasów na Ukrainie pochodzą z Państwowej Agencji Zasobów Leśnych Ukrainy.

7. Dane dotyczące zasobów drzewnych na pniu dla Białorusi pochodzą z bazy danych Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO).

8. W przypadku Litwy dane z zakresu prac hodowlanych dotyczą lasów publicznych.

II. OBJAŚNIENIA WYBRANYCH POJĘĆ

1. Wskaźnik lesistości (lesistość) - stosunek powierzchni lasów do ogólnej powierzchni danego obszaru (kraju, województwa, powiatu, gminy) wyrażony w procentach.

2. Zasoby drzewne - łączna miąższość (objętość) drzew, najczęściej utożsamiana z oszacowaną objętością grubizny drzewostanów.

3. Zasobność drzewostanu - miąższość (objętość) drzewostanu wyrażona w m³ grubizny (lub grubizny i drobnicy) w przeliczeniu na 1 ha.

4. Odnowienia - zakładanie lub powstawanie nowych drzewostanów, zajmujących miejsce dotychczasowych, ustępujących w toku użytkowania lub zniszczonych przez klęski naturalne, żer owadów itp. Odnowienie dotyczy gruntów objętych produkcją leśną lub przejściowo pozbawionych drzewostanu.

5. Odnowienia sztuczne lasów - uprawy leśne zakładane przez siew lub sadzenie w miejsce drzewostanu usuwanego lub usuniętego.

6. Odnowienia naturalne lasów - uprawy leśne powstałe na gruntach leśnych z samosiewu i odrośli, uznane za pełnowartościowe i pokrywające co najmniej 50% terenu.

7. Zalesienia gruntów nieleśnych - zakładanie upraw leśnych na gruntach pozostających dotychczas poza uprawą leśną, tj. na gruntach nieleśnych.

8. Pozyskanie drewna - ogół czynności związanych ze ścięciem drzewa i uzyskaniem surowca drzewnego z poszczególnych jego części oraz podziałem tego surowca na określone sortymenty drzewne. Na miąższość pozyskanego drewna składa się miąższość grubizny, drewna małowymiarowego i karpiny. Do **grubizny** zalicza się drewno okrągłe wielkowymiarowe i średniowymiarowe.

*

*

*

Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.

POWIERZCHNIA GRUNTÓW LEŚNYCH I LESISTOŚĆ

Lasy są jednymi z najbardziej zróżnicowanych i rozpowszechnionych ekosystemów na Ziemi. Pełnią różnorodne funkcje, które można podzielić na trzy podstawowe grupy: gospodarcze (dostarczają drewna oraz innych produktów leśnych), środowiskowe (m.in. kształtują klimat globalny i lokalny, regulują obieg wody, pochłaniają zanieczyszczenia powietrza) i społeczne (m.in. zapewniają korzystne warunki zdrowotne i rekreacyjne).

Najwięcej gruntów leśnych (ponad 10,3 mln ha) znajduje się na Ukrainie, a najmniej na Litwie – ponad 2,1 mln ha. W Polsce i na Białorusi można zaobserwować zbliżoną wielkość powierzchni gruntów leśnych – ok. 9,3 mln ha.

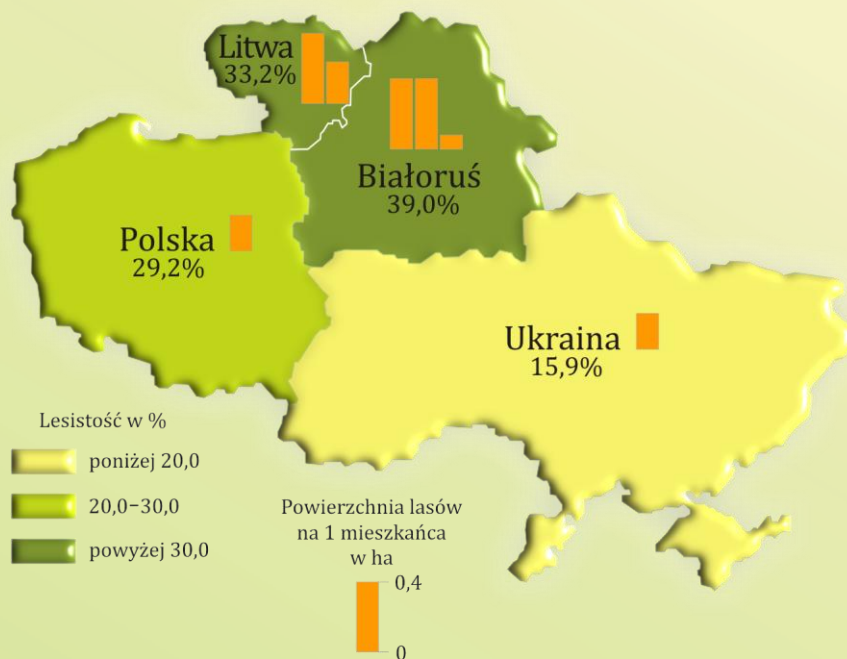
W grupie analizowanych państw najwyższą lesistością (udział procentowy powierzchni lasów w ogólnej powierzchni kraju), wynoszącą 39,0%, charakteryzuje się Białoruś. Natomiast najniższy wskaźnik lesistości odnotowuje się na Ukrainie (15,9%).

TABL. 1. POWIERZCHNIA GRUNTÓW LEŚNYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Polska	Białoruś	Litwa	Ukraina
	w tys. ha			
O G Ó Ł E M	9328,9	9275,3	2169,8	10378,7
Lasy.....	9121,4	8566,7	2125,0	9573,9
Grunty związane z gospodarką leśną.....	207,6	708,6	44,8	804,8
Publiczne	7642,6	9275,3	1075,4	10362,3
Zalesione	7323,2	8094,1	1006,9	9557,7
Niezalesione ^a	319,5	1181,2	68,5	804,6
Prywatne	1686,3	-	1094,4	16,4
Zalesione	1658,4	-	1050,6	16,2
Niezalesione ^a	27,9	-	43,8	0,2

^a Łącznie z gruntami związanymi z gospodarką leśną.

Lesistość i powierzchnia lasów przypadająca na 1 mieszkańca

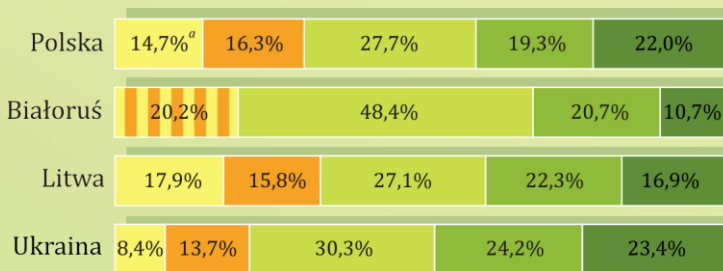
W strukturze własnościowej gruntów leśnych w Polsce i na Ukrainie dominują grunty publiczne, które na Ukrainie zajmują 99,8%, a w Polsce – 81,9%. Na Litwie obserwuje się porównywalny udział procentowy własności gruntów publicznych i prywatnych, natomiast na Białorusi wszystkie grunty leśne stanowią własność państwa.

Wyraźnie wyższe wielkości powierzchni leśnej przypadającej na jednego mieszkańca występują w krajach o mniejszym zaludnieniu, czyli na Litwie (0,7 ha/os.) i na Białorusi (0,9 ha/os.). Powyższy wskaźnik dla Polski i Ukrainy kształtuje się na tym samym poziomie i wynosi 0,2 ha/os.

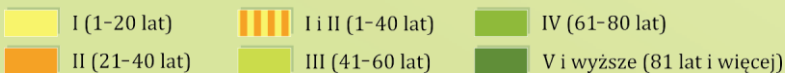
W strukturze wiekowej lasów omawianych państw dominują drzewostany III klasy wieku (41–60 lat). Największy ich udział obserwuje się na Białorusi (48,4%). W Polsce i na Ukrainie najmniejszy udział w lasach mają drzewostany I klasy wieku (1–20 lat) – odpowiednio 14,7% i 8,4%. Na Białorusi najmniejszą powierzchnię zajmują drzewostany mające powyżej 81 lat (10,7%), natomiast na Litwie – drzewostany w wieku 21–40 lat (15,8%). Udział drzewostanów należących do IV klasy wieku (61–80 lat) w lasach wszystkich państw kształtuje się na zbliżonym poziomie i zawiera się w przedziale 19,3% – 24,2%.

Struktura powierzchni lasów według klas wieku drzewostanów

Klasy wieku drzewostanu:

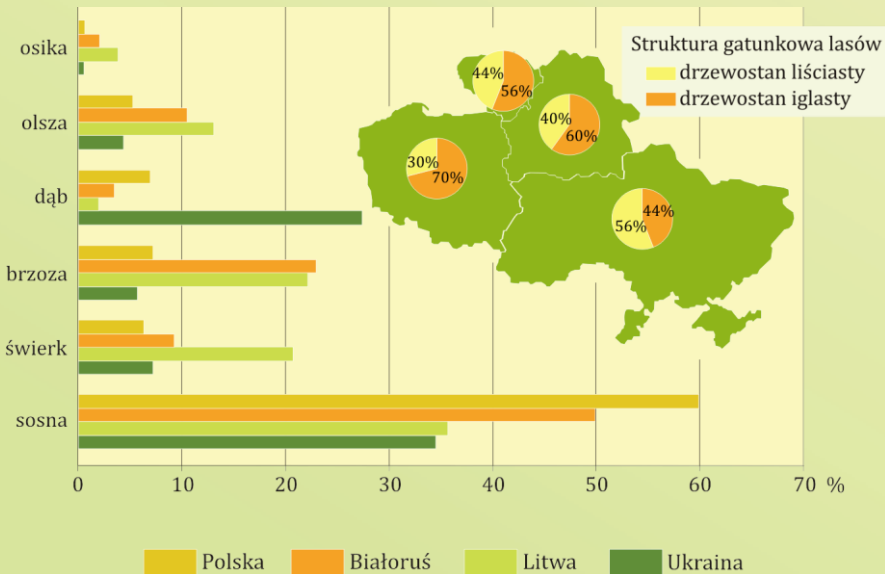

^a Łącznie z klasą odnowienia.

W strukturze gatunkowej lasów we wszystkich prezentowanych krajach, poza Ukrainą, dominuje drzewostan iglasty, z przeważającym udziałem sosny (60% - Polska, 50% - Białoruś oraz 35% - Litwa). W przypadku drzewostanu liściastego, na Białorusi i Litwie obserwuje się największy udział brzozy. W Polsce, obok brzozy, gatunkiem panującym w drzewostanie liściastym jest także dąb.

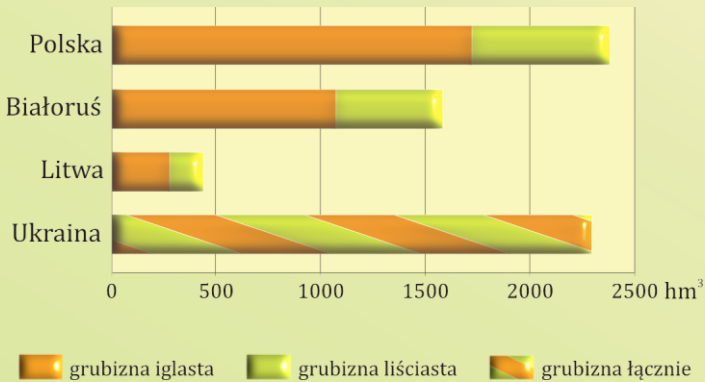
W odróżnieniu od pozostałych państw, na Ukrainie w strukturze gatunkowej lasów przeważają drzewostany liściaste, które zajmują 56% powierzchni leśnej. W drzewostanie tym gatunkiem dominującym jest dąb (27%). W drzewostanie iglastym gatunkiem panującym jest sosna (35%).

Struktura powierzchni lasów według wybranych gatunków przeważających w drzewostanie

Największe zasoby drzewne na pniu wszystkich form własności lasu odnotowano w Polsce i na Ukrainie – wynoszą one odpowiednio 2371,7 hm³ i 2297,7 hm³ grubizny brutto ogółem. Najmniejsze zasoby drzewne wykazała natomiast Litwa – 440,1 hm³. W analizowanych krajach w tym zakresie zaznacza się również wyraźna dominacja drzew iglastych (dla Ukrainy brak szczegółowych danych).

Zasoby drzewne na pniu

Stosunkowo niewielkie zasoby drzewne na pniu występują na Litwie, co związane jest z najmniejszą powierzchnią lasów w tym kraju. W związku z podobną powierzchnią lasów w Polsce, na Białorusi i Ukrainie, można spodziewać się zbliżonej wielkości zasobów drzewnych na pniu. Jednak wyraźnie niższe zasoby obserwuje się na Białorusi.

Wśród omawianych krajów w 2010 r. najwyższą przeciętną zasobność drzewostanu odnotowano w Polsce (260 m³/ha), najniższą zaś na Białorusi (184 m³/ha). Poza Białorusią, dla której brak szczegółowych danych, drzewostany iglaste charakteryzują się większą zasobnością niż liściaste.

TABL. 2. ZASOBNOŚĆ^a DRZEWOSTANÓW W LASACH WEDŁUG GATUNKÓW PANUJĄCYCH

GATUNKI DRZEW	Polska	Litwa ^b	Ukraina
Drzewa iglaste	271	247	277
w tym:			
Jodła.....	320	.	.
Sosna.....	269	275	265
Świerk.....	275	200	336
Drzewa liściaste	233	184	214
w tym:			
Brzoza.....	175	173	153
Buk.....	313	.	328
Dąb.....	222	195	210
Grab.....	225	190	.
Jesion.....	.	184	.
Olsza.....	249	194	177
Osika.....	216	204	214
Topola.....	236	.	.

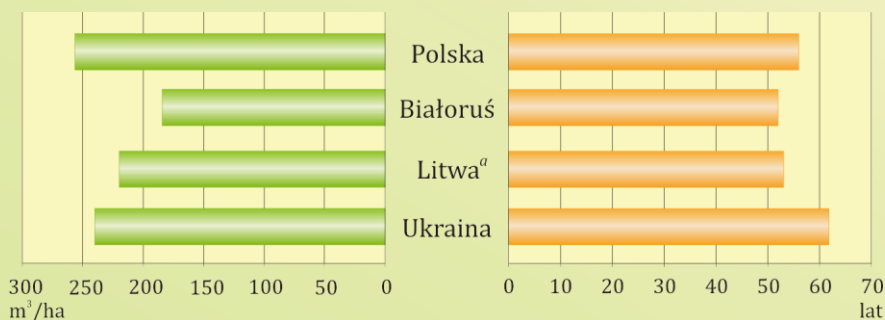
^a Grubizna brutto (w korze) na 1 ha powierzchni lasów w m³. ^b Stan w dniu 1 I 2012 r.

UWAGA. Brak danych dotyczących zasobności drzewostanów iglastych i liściastych dla Białorusi.

ZASOBNOŚĆ I WIEK DRZEWOSTANÓW

Z dostępnych danych wynika, że wśród drzewostanów iglastych w Polsce największą zasobność mają drzewostany jodłowe (320 m³/ha), na Litwie – sosnowe (275 m³/ha), a na Ukrainie – świerkowe (336 m³/ha). Wśród drzewostanów liściastych największą zasobnością w Polsce i na Ukrainie odznaczają się natomiast drzewostany bukowe (odpowiednio 313 m³/ha i 328 m³/ha), a na Litwie – osikowe (204 m³/ha).

Zasobność i przeciętny wiek drzewostanów

^a Stan w dniu 1 I 2012 r.

Przeciętny wiek drzewostanów iglastych Polski, Białorusi, Litwy i Ukrainy jest do siebie zbliżony (57–60 lat). W Polsce i na Białorusi najstarsze są drzewostany jodłowe (odpowiednio 65 i 71 lat), na Litwie – sosnowe (67 lat), zaś na Ukrainie – świerkowe (64 lata).

W analizowanych państwach, z wyjątkiem Ukrainy, drzewostany liściaste są młodsze niż iglaste. Na Ukrainie starsze są drzewostany liściaste, co prawdopodobnie wynika z wysokiego przeciętnego wieku drzewostanów bukowych i dębowych. Ponadto, wśród drzewostanów liściastych w Polsce i na Ukrainie najstarsze są drzewostany bukowe (odpowiednio 66 i 88 lat), a na Białorusi i Litwie – dębowe (odpowiednio 70 i 84 lata).

TABL. 3. PRZECIĘTNY WIEK DRZEWOSTANÓW W LASACH WEDŁUG GATUNKÓW PANUJĄCYCH

GATUNKI DRZEW	Polska	Białoruś	Litwa ^a	Ukraina
	w latach			
Drzewa iglaste	57	59	60	58
w tym:				
Jodła.....	65	71	.	.
Sosna	58	59	67	57
Świerk.....	52	55	43	64
Drzewa liściaste	52	53	48	66
w tym:				
Brzoza.....	43	41	48	43
Buk	66	33	.	88
Dąb	55	70	84	71
Grab	55	57	64	.
Jesion.....	.	60	65	.
Olsza	47	37	43	46
Osika.....	39	38	43	42
Topola.....	47	45	.	.

^a Stan w dniu 1 I 2012 r.

Najwięcej odnowień i zalesień w 2010 r. wykonano na Ukrainie, ponad 70 tys. ha, najmniej zaś na Litwie – ponad 10 tys. ha. Różnica ta niewątpliwie jest związana z ogólną powierzchnią lasów w tych krajach.

Wśród prac hodowlanych dominowały prace odnowieniowe, które na Ukrainie stanowiły ok. 60%, a w pozostałych państwach aż ok. 90%.

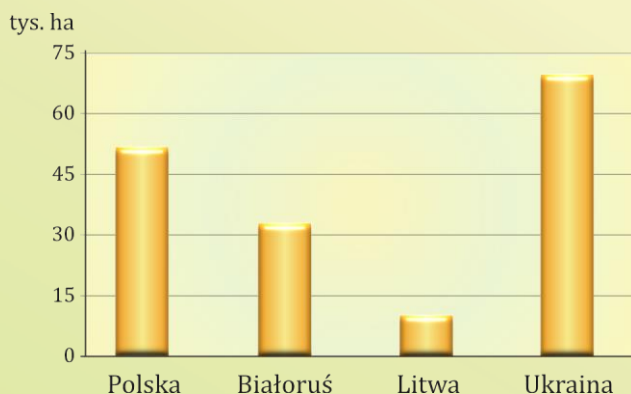
Spośród omawianych krajów Ukraina zdecydowanie wyróżnia się największą powierzchnią wykonanych zalesień, stanowiących ok. 40% analizowanych prac hodowlanych (w pozostałych krajach wartość ta nie przekracza 12%). Jest to również kraj o największej powierzchni odnowień naturalnych – 14 tys. ha.

TABL. 4. WYBRANE DANE O HODOWLI LASU

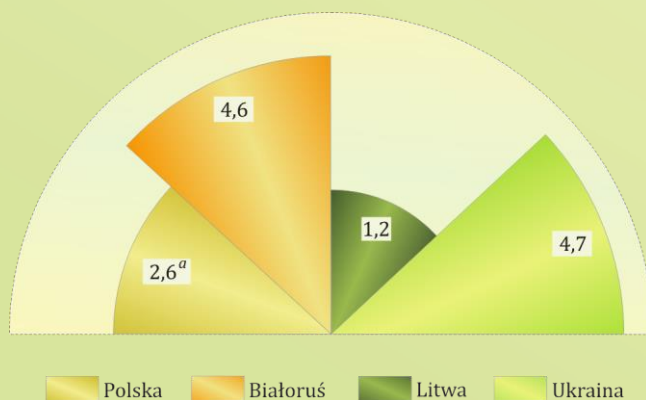
WYSZCZEGÓLNIENIE	Polska	Białoruś	Litwa	Ukraina
	w tys. ha			
Odnowienia i zalesienia	51,9	33,0	10,2	70,1
Odnowienia	46,1	29,5	9,4	42,3
sztuczne	41,4	.	5,8	28,3
naturalne	4,6	.	3,6	14,0
Zalesienia	5,9	3,5	0,8	27,8

Powierzchnia odnowień i zalesień

Wśród opisywanych krajów pod względem powierzchni szkótek leśnych wyróżniają się Białoruś i Ukraina. Powierzchnia szkótek leśnych w tych państwach wynosi nieco powyżej 4,5 tys. ha.

Powierzchnia szkótek leśnych w tysiącach hektarów

^a Dotyczy powierzchni produkcyjnej szkótek leśnych.

Porównanie danych dotyczących pozyskania drewna wskazuje, iż Polska wyraźnie dominuje na tle pozostałych państw. W 2010 r. w Polsce pozyskano prawie 35,5 mln m³ drewna. Warto zwrócić uwagę, iż Białoruś i Ukraina odznaczają się niemalże dwukrotnie niższym pozyskaniem w porównaniu do Polski, pomimo że posiadają podobną powierzchnię lasów.

Wartość wskaźnika pozyskania drewna na 100 ha powierzchni lasów dla Polski i Litwy jest zbliżona.

Wysokie wartości tego wskaźnika mogą świadczyć o intensywnym gospodarczym użytkowaniu lasów.

Najwyższy wskaźnik pozyskania drewna na 1 mieszkańca występuje na Litwie, natomiast najmniejszy na Ukrainie.

TABL. 5. POZYSKANIE DREWNA

WYSZCZEGÓLNIENIE	Polska	Białoruś	Litwa	Ukraina
O G Ó Ł E M w tys. m ³	35467	15473	6375	18065
w tym grubizna w tys. m ³	33568	.	6300	16146
Na 100 ha powierzchni lasów w m ³	388,8	180,6	300,0	188,7
Na 1 mieszkańca w m ³	0,9	1,6	2,1	0,4

Wśród omawianych państw najczęściej pożarów odnotowuje się w Polsce – ponad 4,6 tys. W naszej strefie klimatycznej (strefa klimatu umiarkowanego) za jedne z najbardziej palnych uznawane są jednogatunkowe i jednowiekowe drzewostany sosnowe, zwłaszcza młodsze, które nie osiągnęły 40 roku życia. W związku z tym, lasy w Polsce i na Białorusi, w których udział drzewostanów sosnowych jest przeważający, są potencjalnie bardziej zagrożone pożarami.

Zdecydowanie największą powierzchnię lasów dotkniętych pożarami obserwuje się na Ukrainie, natomiast najmniejszą – na Litwie.

TABL. 6. POŻARY LASÓW

WYSZCZEGÓLNIENIE	Polska	Białoruś	Litwa	Ukraina
Liczba pożarów	4681	607	110	3240
Powierzchnia lasów dotkniętych pożarami w ha	2127	424	22	4241
Przeciętna powierzchnia lasu objęta jednym pożarem w ha	0,5	0,7	0,2	1,3

STAN ZDROWOTNY LASÓW

W najlepszej kondycji są lasy na Białorusi, gdzie występuje ponad 85% drzew bez uszkodzeń, a w Polsce – tylko nieco ponad 20%. W porównywanych krajach uszkodzenia silne dotyczą nie więcej niż 1,0% lasów, najmniej na Ukrainie – 0,3%.

Stopień uszkodzenia drzew iglastych na Białorusi i Ukrainie jest mniejszy niż drzew liściastych. Odwrotna sytuacja występuje w Polsce.

TABL. 7. STAN ZDROWOTNY LASÓW

WYSZCZEGÓLNIENIE	Polska	Białoruś	Ukraina
	w odsetkach		
O G Ó Ł E M			
0 (bez uszkodzeń).....	21,0	85,9	67,7
1 (uszkodzenia słabe).....	58,3	7,5	26,5
2 (uszkodzenia średnie).....	19,5	2,1	5,5
3 (uszkodzenia silne).....	1,0	0,4	0,3
DRZEWA IGLASTE			
0 (bez uszkodzeń).....	18,8	89,1	69,3
1 (uszkodzenia słabe).....	61,0	5,9	25,1
2 (uszkodzenia średnie).....	19,3	2,1	5,4
3 (uszkodzenia silne).....	0,9	0,5	0,2
DRZEWA LIŚCIASTE			
0 (bez uszkodzeń).....	25,2	77,8	64,7
1 (uszkodzenia słabe).....	53,1	11,6	28,9
2 (uszkodzenia średnie).....	20,0	2,3	6,0
3 (uszkodzenia silne).....	1,2	0,3	0,4

UWAGA. Brak danych dotyczących stanu zdrowotnego lasów dla Litwy.

